

Gatsby i kalsonger – fribrottningsens populära fantasier

Den 27 juli 2011 blandar sig titelutmanaren CM Punk i regerande mästaren John Cenäs livesända match och ser till att han förlorar den. Händelsen är inte ovanlig inom amerikansk fribrottning, det intressanta är det som händer därefter. CM Punk plockar åt sig en mikrofon, går lugnt i väg från ringen, sätter sig högst uppe på rampen som leder ner i arenan och talar sedan direkt till en liggande John Cena. CM Punks tal, mera känt som ”The Pipe Bomb Promo”, blev genast en klassiker i fribrottningsvärlden.

Det som gör den amerikanska fribrottningen, eller wrestlingen, intressant ur ett litterärt perspektiv är att den på ett relativt unikt sätt rör sig i ett synnerligen ”brechtskt” gränsland mellan fantasi och verklighet. Vi talar alltså om en sport där utövarna följer ett manus, om ett fysiskt skådespel som bygger på interaktion med en livepublik – att en fribrottare talar direkt till publiken är mera regel än undantag. I dagens läge är wrestlingen en underhållningsindustri där det inte räcker med att matchsekvenser och vinnare görs upp på förhand; företagen har egna författare som ska se till att matcherna omges av en story, en intrig med karaktärer och handling. Och eftersom publiken är införstådd med att någon bestämmer vilka brottare som ska vinna sina matcher finns det också en dold berättelse, ett spel i kulisserna som är berättelsen om människorna bakom karaktärerna.

Berättelsen om wrestlingen utspelar sig alltså på (minst) två plan: den som följer manus och den som inte har något manus, den om verkligheten. Hur företagen hanterar de här båda berättelserna varierar, men inom World Wrestling Entertainment (WWE), företaget som CM Punk och John Cena brottades

för 2011 (Cena är kvar, Punk är inte kvar), har man sedan ett par år tillbaka börjat prata om en ”Reality era” och utmanar därmed medvetet gränserna mellan vad som är på låtsas och vad som är på riktigt. År 2011 hade man ännu inte tagit i bruk begreppet ”Reality era”, men berättelsen om utmanaren CM Punk och mästaren John Cena är ett exempel på hur WWE inkorporerar verkliga händelser i storyn som berättas på tv-skärmen.

Redan före sitt tal har CM Punk meddelat att han kommer att lämna företaget efter att han vunnit titeln. Den huvudsakliga storyn är alltså denna: CM Punks kontrakt löper ut samma kväll som titelmatchen hålls. Om Punk vinner matchen står WWE utan mästerskapstitel eftersom deras mästare då skulle vara en person som inte längre är anställd av företaget. Det intressanta här är att Phillip Brooks, mannen bakom karaktären CM Punk, i verkligheten har fört seiga kontraktförhandlingar med WWE just kring den här tidpunkten. Det man gör här är alltså att skriva fiktion av en pågående verklighet. Det är också den aspekten som gör det hela så intressant; egentligen vet publiken att allt som händer är fiktivt, men i och med att det finns en riktig situation i bakgrunden blir det enkelt att tänka sig att det som utspelar sig verkligen är ”på riktigt”. När Punk dessutom börjar prata om saker som utspelar sig backstage blir realismen närapå fullkomlig – genast i början av talet nämner han den riktiga personen John Cenäs relation till företagets ägare Vince McMahon:

There’s one thing you’re better at than I am, and that’s kissing Vince McMahaons ass. You’re as good at kissing Vince’s ass as Hulk Hogan was. I don’t know if you’re as good as Dwayne [”The Rock” Johnson] though, he’s a pretty good ass

kisser, always was and still is. Whoops, I'm breaking the fourth wall.

Det är ett gott betyg åt både Phillip Brooks och WWE att fans än i denna dag debatterar om CM Punks tal var – för att använda wrestlingterminologi – ett *shoot* (när någon avviker från manus) eller ett *work* (en planerad händelse som ser improviserad ut). Hela talet avslutas faktiskt med att man stänger av Punks mikrofon, vilket antagligen hade varit ett realistiskt förfarande om han verkligen hade börjat prata bredvid manus. Vi ska också hålla i minnet att showen sändes live. Men då det kommer till wrestling är det egentligen av underordnad betydelse hurvida det vi ser på tv-skärmen är improviserat eller bara välregisserat. Det som har betydelse är hur vi tolkar symbolerna och de underliggande berättelserna.

Den allra tydligaste berättelsen handlar om utböljningen (CM Punk) som kämpar mot etablissemangent – regerande mästaren John Cena är motståndaren men CM Punk låter honom personifiera hela företaget. Storyn är en riktig klassiker som inkluderar allt från Jesus från Nasaret till Occupy Wall Street. Eftersom wrestling som masskultur är ett väldigt amerikanskt fenomen ligger det nära till hands att utgå från en rätt modern amerikansk berättelse, nämligen F. Scott Fitzgeralds *The Great Gatsby*. Fitzgerald hör till de 1920-talsförfattare som författaren och litteraturforskaren Robert McParland anser att genljuder i dagens amerikanska kultur. *The Great Gatsby* är alltså ett av de verk som ”*transcend their historical moment and speak to our time as well in interesting ways*”. Min uppfattning är att legenden om Jay Gatsby är närvarande i de populära fantasier vi ser i berättelsen om CM Punks kamp mot wrestling-etablissemangent. Med populära fantasier avser jag det fenomen som forskaren Sven-Erik Klinkmann presenterar i sitt verk *Populära fantasier: från Diana till Bayou Country*, det vill säga ett sätt för publiken att leva ut vissa drömmar genom berättelsen de tar del av.

Romanens James Gatz har förvandlat sig själv till Jay Gatsby och tagit sig från fattiga förhållanden till ett liv i rikedom och överflöd, men det enda han egentligen vill är att återförenas med sin ungdoms-

kärlek Daisy Buchanan; han är en man som har visat att vad som helst är möjligt i Amerika men ändå är hans drömmar utom räckhåll. Han är tvungen att bo i West Egg, området för de nyrika på Long Island. East Egg bebos av personer med gamla pengar. Där bor även Daisy Buchanan, som är överklassflicka och dessutom gift.

CM Punks resa är liknande. Efter att i årtal ha brottats i oglamorösa sammanhang har han tagit sig till den stora scenen (WWE är USA:s i särklass största wrestlingföretag). Han är en straight edge-kille från Chicago och ser ut som vem som helst. John Cena, historiens Tom Buchanan (Daisys man), representerar å sin sida ett slags wrestlings överklass, vilket förstärks av att Cena fostrats i företags egen brottarakademi. Som vi såg i citatet ovan etablerar Punk själv det här genom att sätta John Cena i samma kategori (”ass kissers”) som Hulk Hogan och Dwayne ”The Rock” Johnson, båda två legender, båda två företags ansikte utåt på sin tid.

Själv identifierar sig CM Punk med en annan klass. Det är ingen slump att han har på sig en ”Stone Cold” Steve Austin-tröja då han håller sitt tal. Inom wrestlingvärlden är Steve Austin (en öldruckande *redneck* som ger folk på käften) urtypen för den vanliga amerikanen som tagit på sig rebellmanteln. Men Steve Austin hade, åtminstone efter sitt genombrott, en typ av stjärnaura kring sig som gjorde att han, trots all sin vanlighet, kom att tillhöra en form av överklass han också. CM Punk motsvarar på många sätt ännu mer forskaren Milton Hindus beskrivning av Jay Gatsby: ”*He is the ordinary American, the natural aristocrat, the incarnation of the romantic dream of the noble savage*”.

”Naturlig aristokrat” och ”nobel vilde” är nyckelorden som tar CM Punk längre bort från Steve Austins Robin Hood-med-rabies-karaktär och närmare Jay Gatsby. När Punk håller sitt tal är han iförd matchklädsel, komplett med tejpade handleder, men han sitter i Buddha-ställning, talar långsamt och höjer sällan rösten. Han är en tänkande vilde; han har inte John Cena utan ”idén om att Cena är bäst”. Han har genomskådat företags ägares lögn och han förstår att hjulet som han är en kugge i kommer att fortsätta rulla med eller utan honom. Han är inte direkt vältalig (även om han med wrestlingmått mätt uttrycker sig ganska sofistikerat), men

det är inte Gatsby heller. Hindus noterar att Gatsby skiljer sig markant från ordsprutor som Hamlet, Faust och Raskolnikov – och faktum är att de flesta fribrottare passar väl in på Hindus beskrivning av Gatsby-typen: ”[...] *such men express themselves not by set speeches, nor even by their actions, but by the sensation of what they are in themselves*”.

Vad är det wrestlingfansen ser hos Punk? Det är inte hans idéer eller vad han gör. De identifierar sig med vad han står för, och det är också det som talet handlar om. Punk konstaterar att det är han som är bäst men bryr sig inte om att förklara varför. Han nämner varifrån han kommer (det lilla wrestlingföretaget Ring of Honor) och gör klart var hans lojalitet ligger (Paul Heyman, Vince McMahons före detta konkurrent och Phillip Brooks kompis). Han vänder sig till och med mot publiken, förklarar att de är en del av problemet, och hela tiden är poängen att förmedla en känsla av vad han är. CM Punk nöjer sig inte heller med att vara utbölning – hans fantasi är densamma som James Gatz hade då han med en sjuttonårings barnslighet förvandlade sig själv till karaktären Jay Gatsby; han vill ha världen och allt som finns att få i den. Hindus ser en destruktiv materialism i kärnan av Fitzgeralds författarskap då han kallar Gatsby för en ”romantisk gangster”. Om CM Punk har en filosofi så är det en som bygger på samma materialistiska dröm.

I’m not on your lovely little collector cups, I’m not on the cover of the program, I’m barely promoted, I don’t get to be in movies, [...] I’m not on Conan O’Brien, I’m not on Jimmy Fallon but the fact of the matter is I should be and trust me, this isn’t sour grapes, but the fact that Dwayne is in the main event of Wrestlemania next year and I’m not makes me sick.

Berättelsens Daisy Buchanan, det som CM Punk vill ha, är naturligtvis John Cenas mästerskapsbälte. Men precis som Gatsbys kärlek till Daisy inte enbart handlar om henne handlar matchen mellan CM Punk och John Cena inte bara om bältet utan

om det som bältet står för. Det är också det som gör matchen intressant. All symbolik – Steve Austins tröjan, Punks strävsamma bakgrund i Ring of Honor, hans krav att bli insläppt i finrummet och de verkliga kontraktsför-

handlingarna – gör matchen till någonting mer än en isolerad händelse. På det här sättet bygger WWE och dess fans upp en kollektiv fantasi som jag alltså hävdar har sina rötter i Fitzgeralds 1920-talsuppfindingar.

Och beaktar man den andra, verkliga historien, den som Sven-Erik Klinkmann hittar i media och i det kollektiva medvetandet, fulländas Gatsby-narrativet. Gatsby ser ut att lyckas få sin Daisy, men blir mördad kort därpå. CM Punk vinner matchen mot John Cena men lyckas inte behålla bältet i mer än ett flyktigt ögonblick. Phillip Brooks når Gatsby-mässiga framgångar under de kommande åren men känner sig ständigt motarbetad inom företaget. Mycket av det här jäser under ytan och väljer sedan fram då han under kontroversiella omständigheter bryter sitt kontrakt med WWE i januari 2014. För enligt Gatsby-logiken gäller att i Amerika kan en vanlig pojke från Mellanvästern få allt, men tiden kommer alltid att hinna ikapp honom. Varken Gatsby eller CM Punk kunde ta sig in i en överklass som alltid varit stängd för dem.

MARTIN KJELLMAN

Referenser:

- ”CM Punk tells the Truth”, *Raw* 6/27/11 (HD). <https://www.youtube.com/watch?v=7Ms0DFxpptk> (3.9.2017).
- Dilbert, R.: ”Reconstructing a Timeline of CM Punk’s Exit from WWE”, *Bleacher Report*. <http://bleacherreport.com/articles/2293587-reconstructing-a-timeline-of-cm-punks-exit-from-wwe> (3.9.2017).
- Fitzgerald, F.S.: *Three novels of F. Scott Fitzgerald*, Charles Scribner’s Sons 1953
- Hindus, M.: *F. Scott Fitzgerald: an introduction and interpretation*, Holt, Rinehart and Winston, 1968
- Klinkmann, S.: *Populära fantasier: från Diana till Bayou Country*, Scriptum 2002
- McParland, R.: *Beyond Gatsby: how Fitzgerald, Hemingway, and writers of the 1920s shaped American culture*, Rowman & Littlefield 2015